

FAMILIESCHOON

Anno LXI nr. 73(NR) 232020
Driemaandelijks: september, oktober, november 2020
Afgiftekantoor 9550 Herzele

Beste leden van Familieschoon,

Het feit dat u het tijdschrift Familieschoon van de Confrérie der V Geslachten van Hoegaarden ontvangt, betekent waarschijnlijk dat u een band hebt met Hoegaarden of de historische families van ons mooie dorp.

Het broederschap bestaat al bijna 300 jaar en is sterk verbonden met de geschiedenis van Hoegaarden en de brouwersfamilies. De families Sweerts, Hoebancx, Van Nerum en Struys hebben duizenden nakomelingen die de familienaam niet meer dragen, maar die genetisch afstammen van deze stichtende stamfamilies.

De geschiedenis leert ons veel over het heden en de toekomst. De tradities die daaruit ontstaan zorgen voor een band tussen heel wat mensen.

Om de eeuwenoude traditie van de Vijf Geslachten in ere te houden is het belangrijk dat we ook de jongere generaties betrekken.

Daarom zijn we zo vrij om u te vragen of u bij uw verwanten in de familie zou willen vragen of ze lid zouden willen worden van ons Genootschap. Dat kunt u door 15 euro te storten op onze rekening BE63 3300 5449 0008 met vermelding van de naam en het adres van het toekomstige lid. Wie nu inschrijft is ineens lid tot einde 2021.

De wapenschilden van de families zijn klaar en worden aangebracht op de Paradijshoeve op de Houtmarkt in Hoegaarden. Het is de bakermat van de Confrérie. Deze activiteit zal aangekondigd worden in ons volgend nummer en is een ideale gelegenheid om uw jonge en minder jonge familieleden en vrienden mee te brengen.*

- Het wapen van de studiebeurs Peeters werd reeds op de gerestaureerde hoeve aangebracht

Wie een PowerPoint wenst te ontvangen van de *'Beknopte geschiedenis van de Edele Confrérie der V Notabele Geslachten van Hoegaarden'* stuurt een e-mail naar Wasily Pedjko: pedjko@hotmail.com

Wie Familieschoon ook digitaal wenst te ontvangen mag ons een mailtje sturen; zo krijgen de foto's hun kleur, worden kaartjes duidelijker en kan de tekst naar goeddunken vergroot worden (dodionm@hotmail.com)

Lidmaatschap 2020 / cotisation annuelle (15 euro/jaar) :

BE63 3300 5449 0008

IBAN: BE63330054490008

Bic code: BBRUBEBB

steunabonnement 25 euro

beschermend lid 50 euro buitenland 30 euro

Réabonnement sur le compte BE63 3300 5449 0008

Abonnement ordinaire 15 euro/an; abonnement de soutien 25 euro; abonnement d'honneur, 50 euro ou plus

D'avance merci pour votre fidélité et votre soutien en faveur de la Confrérie

Les projets ne manquent pas mais ... sans votre aide et votre soutien financier, nous ne savons pas subsister au-delà de 2020

Merci de votre générosité

200 Jaar

Zorg voor mens en milieu

***200 Jaar Zusters van de Vereniging met het H. Hart
in Mariadal (1820-2020)***

Maurice Dodion en Wasily Pedjko

**Uitgave Heemkring Hoegaards Erfgoed vzw./Zusters van de Vereniging met het H Hart
330 p. 350 foto's A4 formaat 30 euro/ex. + 9 euro verzendingskosten**

***Te storten op rekening BE63 3300 5449 0008 BIC begunstigde: BBRUBEBB
van de Confrérie der V Geslachten***

Vergadering van de beperkte hoofdraad van de Confrérie: zat. 22.08.2020

Aanwezig: Willy Sweerts, Marc Honorez, Monique Van Nerum, Chris Michel (via telefoon: Maurice Dodion)

Verontschuldigd: Marc Van Nerum

De andere leden werden vriendelijk verzocht niet aanwezig te zijn omwille van de uitzonderlijke tijdsomstandigheden.

Wapenschilden van de Vijf Geslachten voor de gevel van de Paradijshoeve

- De kunstenaars Stephanie Coenen heeft de vijf plus één wapenschilden mee. Ze zijn zeer mooi. Op aluminium ondergrond en een bovenlaag van vernis.
- De prijs is 986 euro , zoals afgesproken. Maurice zal dit bedrag betalen op de rekening van Stephanie (zie bijlage)
- Het bedrag wordt nu betaald uit de kas (ongeveer 1.900 in kas en 520 euro nodig voor Familieschoon 2020/3 en 4.
- Als er sponsors komen zal dat bedrag dan aan de Confrérie toekomen.
- Maurice stelde een brief op voor subsidie van het Hoegaardse gemeentebestuur. Willy ondertekende die brief en Chris zal hem onmiddellijk bezorgen op het gemeentehuis.
- Chris Michel betaalt de kosten voor bevestiging van de schilden en is ook bereid om een deel te sponsoren van de aanmaakkosten. Marc Honorez eveneens.

Regentiedag 2020

- De schilden zullen worden voorgesteld op de Regentiedag van de Confrérie op 10 oktober 2020.
- Er is geen maaltijd voorzien wegens coronamaatregelen.
- Afspraak om 14 uur in de Paradijshoeve.
- De kunstenaars Stephanie Coenen zal ook aanwezig zijn en wordt in de bloemetjes gezet voor haar mooie werk.
- Maurice zal uitleg geven over de oorsprong van de schilden en over de studiebeurs.
- Dat zal gebeuren op de binnenkoer van de Paradijshoeve. Bij slecht weer in de schuur van de Paradijshoeve.
- Drank wordt betaald en geleverd door Chris Michel.
- Maurice stelt uitnodigingsbrief voor het college van burgemeester en schepenen op .
- De schilden worden begin oktober aangebracht.

Uitbreiden van leden

- Eredekken Marc Honorez stelt voor om een campagne te starten om nieuwe leden te rekruteren.
- Maurice zegt dat er momenteel zo een 65 betalende leden zijn.
- Chris stelt voor om in Familieschoon een oproep te doen aan de bestaande leden om als ambassadeur leden te ronselen in hun familie. Chris stelt een aanzet tot tekst op (zie bijlage) en bezorgt die aan Marc H en Maurice. Die zullen dat dan verder uitwerken.

Bevraging van de gemeente en cultuurraad naar de gevolgen van corona

- Marc H. vulde de lijst in (zie bijlage).
- Chris zal hem bezorgen op het gemeentehuis.

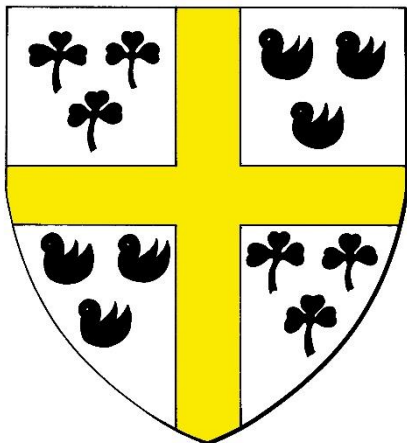
Volgende vergadering voorzien begin oktober: vooral voor de praktische afspraken van de Regentiedag.

Art. 325 De wapenschilden van de Confrérie der V Notabele Geslachten en het wapen van de studiebeursstichting Peeters op de Paradijshoeve

(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

De 5 gilden opgericht door de kinderen/kleinkinderen van het echtpaar Sweerts-Peeters. De kinderen werden allen geboren in de Paradijshoeve, die in 1727 toekwam aan dochter Marie Anne en haar kersverse echtgenoot Henri Hoebanx

De gilde van den swarten merel of het Servaes Sweertsgeslacht (1768)

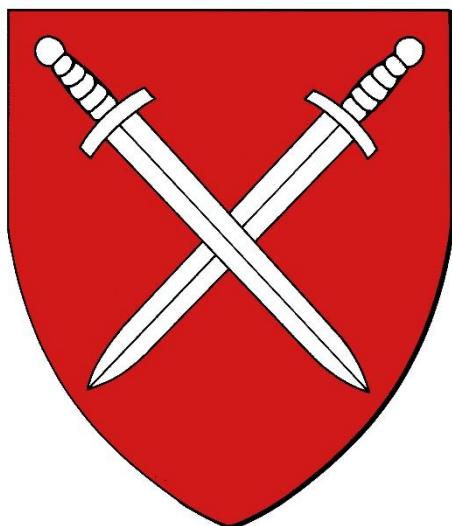

De eerste zoon van het echtpaar Sweerts-Peeters die in het huwelijk trad was de 21-jarige Servaes (Hoegaarden 1713-1779), die huwde met zijn 31-jarige bloedverwante Angelina Sweerts (Hoegaarden 1703-65). Zij was de dochter van griffier Antonius Sweerts en van domicella Elisabeth Van Herberghen, stammend uit de eerbare geslachten **Berthens, Van Aerschot, Van Assche en Van Herberghen**. Dit huwelijk ging door te Hoegaarden in de grote schuur die voor de gelegenheid was opgetrokken en tot vandaag **het Arendsnest** siert.

Zij woonden in het ouderlijk huis, de Cruysblockhoeve. Na het overlijden van zijn eerste echtgenote hertrouwde hij met Anne Van Osmael (Hoegaarden 1725)

Afstammingen: **de Wilde, de Corswarem, Lowet, Maisin, Michotte, Michiels, Vinckenbosch, Hermans, Mellaerts, Thirion, Peeters, Soetens, de Hertoghe, Van Herberghen, Honorez, ...**

De gilde van 't silver swaert of het Henri Hoebanxgeslacht (1772)

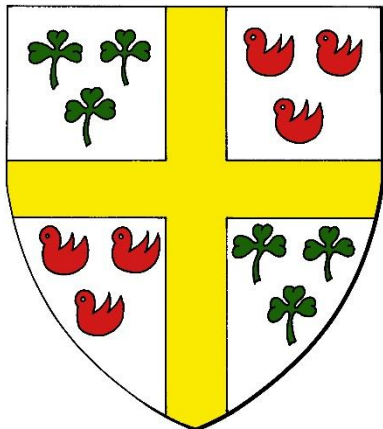

In 1727 huwde Marie Anne Sweerts (Hoeg. 1702-1765) met sieur Henri Hoebanx (Attenhoven ca 1699-Hoeg 1752) uit Attenhoven, rijke pachterszoon verwant aan de geslachten **Lowet de Wotrang en Hannoset**.

Zij bewoonden de Paradijshoeve, over het Arendsnest. Onder hun afstammelingen vallen de families **Vandenbempt, Lintermans, Van Hagendoren, Cher (Huy), Bouvier (Dongelberg) en Droch;**

Ausloos, 's Jegers, Claes, Mineur, Minnaert, Rabbelier, Mensels, De Buysscher, de Backer, Saenen, Van Grambesen, Van Herwegen, Joseph, Vaes, Peeters, Stes, Sijs, Poppe, Ferrant, ...

De gilde van 't groene claverenblad of het Hubertus Sweertsgeslacht (1776)

De 20-jarige Hubertus Sweerts huwde in 1736 met de 18-jarige **Marie Anne Van Osmael**, dochter van burgemeester Vincent van Osmael en Gertrude Vandermolen, stammend uit de geslachten **Renson, Michal en Neys en verwant aan de families Le Brasseur, Nijs, Schepers en Rega.**

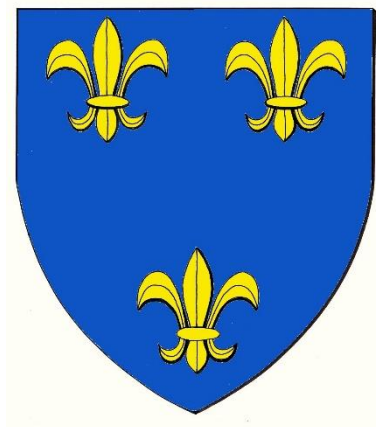
Zij bewoonden het pachthof Flemalia aan de Grote Brug, waar hun ouders naderhand waren gaan wonen.

Zijn wapen is hetzelfde als dat van zijn vader.

Door de huwelijken van hun kinderen zijn de volgende families verwant: **Vandertaelen, Blijckaerts, Rondas, Kaelkenbeeck, Malherbe, Verbrughe, Lorette, Dotremont, Tricot, Ausloos, Bertrand, Bonjean, Poulette, Putzeys, Dewaelheyns**

Gilsoul, Dupont, Bonenfant, Minot, van Hamme, Paillet, Maisin, Delfosse, Martin, Meulemans, Lambinon, Nijs, Zeck, Scheys, Deman, de Cerf, Pavart, Buck, Dumont, Oury-Lowet, Guyot, Raeymaekers, Delvaux, Schneider, Squilbeck, Nizet Tremeroux, Putzeys, Heuninckx, Vinckenbosch, Halflants, ...

De gilde van de gulden lelye of het Van Nerumgeslacht (1778)

Deze gilde werd op haar beurt opgericht door de zonen van Carolus (Charles) Van Nerum, om naar het voorbeeld van hun zwagers de belangen van de Van Nerumkinderen veilig te stellen in de toekenningen van de studiebeurzen Henricus Peeters.

De stamvader van dit geslacht te Hoegaarden was Carolus (Charles) Van Nerum, geboren te Bunsbeek als zoon van Joannes en Lucia **Wanten** (Tienen) wonend te Waanrode.

Afstammingen vinden we bij de families **Geerts, Sweerts, De Zangré, Dewaelheyns, Dehennin, Van Autgaerden, Nijs, Evrard, Lintermans, ...**

De gilde van de silveren struysvoghel (1780)

Elisabeth Sweerts huwde de rijke brouwerszoon Henricus Struys uit het Hoegaardse gehucht HauthemSt.-Katrien. Hij was zoon van Jan Struys en Agnes **Huybens**, dochter van Lambert Huybens, de kapelmeester van Houtem en van Margareta **de Kinder**. Zij was op haar beurt kleindochter van schepen Jan Huybens en Margareta **Bormans**

De families Struys, Vandermolen en Hendrickx behoren tot deze gilde, waar nog zeer weinig onderzoek naar verricht is.

Het wapen van de studiebeursstichtingen Henricus Peeters (1739/1741)

De rechtstreekse aanleiding voor de oprichting van de *'Confrérie der Vijf Geslachten van Hoegaarden'* was de uitvoering van een paragraaf uit het testament van de toenmalige pastoor-landdeken Henricus Peeters. Hij stichtte twee studiebeurzen voor elk van zijn petekinderen één, die daarna bestemd waren voor de kleinkinderen van zijn zus Catharina, beurzen die tot en met de vijfde generatie in handen moest blijven van de rechthebbende familieleden.

Om dat te realiseren werd door de vijf gehuwde (schoon)zonen van het echtpaar Sweerts-Peeters een broederschap of confrérie opgericht. Een samenhorigheidsband die op dat ogenblik al tientallen jaren was voorbereid door de familie Sweerts. Zij wilden noch min noch meer de politieke, geestelijke en economische macht in handen krijgen in de *'Vrijheid Hoegaarden'*, Luikse enclave binnen Brabant. Hoegaarden dat een aantal schepenen had, voor het leven, benoemd door de prinsbisschop. Hoegaarden dat een kapittel van kanunniken had, afhankelijk van het domkapittel van Keulen en waar ook de proost resideerde; een kapittel waarvan de plebaan of pastoor zich in de loop van de 17de eeuw losmaakte van de andere kanunniken. Hoegaarden dat dan na de hertekening van de bisdommen in 1559 onder het bisdom Luik kwam en het hoofd werd van een dekenij. Hoegaarden dat in de 18de eeuw de absolute bloeiperiode van zijn biernijverheid kende met de rijkdom voor de grote boerenbrouwers...

Grafsteen voor het altaar van het H. Sacrament

Wie was Henricus Peeters?

Hij werd geboren in de Cruysblockhoeve als zoon van burgemeester Bertel Peeters en Josyne Vanden Putte, zuster van pastoor-deken Jan Vanden Putte (1635-Hoegaarden 15.12.1715), die ook zijn peter was.

In 1692 werd Henricus priester gewijd en in 1698 werd hij onderpastoor te Hoegaarden, om op 5 juli 1705 pastoor benoemd te worden. In 1713, na de dood van zijn oom Jan Vanden Putte, volgde Henricus hem op als deken.

Alhoewel hij geen kanunnik meer was, maar wel de prebende van het kanonikaat bleef innen, bezat de proost van het kapittel nog altijd het benoemingsrecht over kanunniken en plebanen. Peeters en zijn twee opvolgers werden door Rome benoemd.¹

In 1736 liet hij zijn neef en discipel Henricus Sweerts tot pastoor benoemen te Hoegaarden. In 1739 zette hij de kroon op het werk door een belangrijke studiebeurs te stichten voor de kleinkinderen van zijn zuster Catharina Peeters, gehuwd met schepen en meester-brouwer Servatius Sweerts. Deze laatste was langs moederskant de kleinzoon van Marie Houwen, zuster van pastoor-deken Houwen. **De godslamp** is nog een schenking van gewezen pastoor-deken Henricus Peeters en is van de 1ste helft van de 18de eeuw en niet uit de 19de, zoals in het fotorepertorium wordt aangegeven.

¹ Wat geenszins abnormaal was. Het benoemingsrecht van de pastoors kon afhangen van de bisschop en toegekend worden na een wedstrijd (de 'concurus'). Het domkapittel van Keulen had benoemingsrecht (één van de kanunniken was de plebaan of pastoor). Er kon ook op Rome beroep worden gedaan en dan was het de pauselijke legaat die de knoop doorhakke (wat hier het geval is). Maar ook plaatselijke heren konden beschikken over het recht om de pastoor te benoemen.

Lijst van de (bekende) genothebbers van de studiebeurzen die nog altijd te begeben is

Van Nerum Henricus (1727) ²	1 ³ tot 1752	zoon van Carolus ⁴ en petekind van de stichter
Hoebancx Henricus (1728)	2 tot 1752	zoon van Henricus ⁵ en 2e petekind van de stichter
Sweerts Antonius (1742)	1 tot 1766	zoon van Servaes ⁶
Van Nerum Henricus (1761)	1 tot 1780	kleinzoon van Carolus ⁷
Struys Henricus (1738)	2 tot 1757	zoon van Henricus
Joannes Sweerts (1752)	2 tot 1776	zoon van Hubertus ⁸
Jacobus Sweerts (1769)	2 tot 1794	kleinzoon van Hubertus ⁹
Jean Henri Lintermans (1767)	1 tot 1792	zoon schepen Lintermans ¹⁰
Hubert Lintermans (1772)	1 tot 1795	broer van Jean Henri Lintermans
Jean-Baptiste Van Nerum (1779)	2 tot 1795	kleinzoon van Carolus ¹¹

Van 1795 tot 1799 niet uitgegeven

Jean-Baptiste Van Nerum (1782)	1 tot 1802	Jacobus x Marie Van Autgaerden
Joannes Franc. Van Nerum (1785)	2 tot 1801	Jacobus x Marie Van Autgaerden ¹²
Jacques Dotremont (1785)	1 tot 1804	Jacques x Elisabeth Sweerts
Jean Hendrickx (?)	2 tot 1804	Balthazar x Barbe Struys

Van 1804 tot 1819 onteigend

Charles Van Nerum (1803)	1 tot 1826	Charles x Petr. Verhaeren ¹³
Libert Dumont (1816)	1 tot 1829	Joseph x Catherine Sweerts ¹⁴
J.B. Van Nerum (1808)	1 tot 1833	Jean B. x Albertine Dumont ¹⁵
Edouard Lowet (1819)	1 tot 1837	Jean Fr. X Ghisl 't Serclaes ¹⁶
Justin Van Nerum (1816)	1 tot 1844	Jean B. x Albertine Dumont ¹⁷
Emile Thirion (1829)	1 tot 1848	Charles Fr. x Julienne Lowet ¹⁸
Constant Vandertaelen (1803)	2 tot 1826	Joseph x Marie Seny
Charles de Wilde (1805)	2 tot 1830	Mathieu x Catherine Michiels ¹⁹
Eugène de Wilde (1818)	2 tot 1839	Philippe x Marie De Boeck ²⁰
Edouard Van Nerum (1829)	2 tot 1848	François x Catherine Aerts ²¹

Van 1848 tot 1864 niet bekend (de tweede beurs werd 1864-1870, 1882-5, niet uitgegeven)

² Na de naam volgt het geboortjaar tussen haakjes)

³ 1 (eerste) of 2 (tweede beurs)

⁴ Studeerde theologie te Leuven en werd pastoor te Kortemark

⁵ De twee eerste genothebbers waren de petekinderen van Henricus Peeters en zo was het testamentair vastgelegd

⁶ hij volgde in dat jaar zijn vader op als gemeentesecretaris

⁷ studeerde geneeskunde te Leuven en werd later burgemeester van Hoegaarden

⁸ studeerde theologie te Leuven en volgde zijn oom Henricus sweerts op als pastoor van Hoegaarden in 1779

⁹ werd later op zijn beurt pastoor van Hoegaarden

¹⁰ studeerde notariaat/rechten ; door het overlijden van collateur Hubertus Sweerts in 1790, werd hij opvolger ; omdat hij nog studeerde trad hij pas in functie in 1792

¹¹ sinds 1795 had de nieuwe bewindsploeg zich het beheer van de beurstichting toegeëigend, maar zij schonken niet de minste aandacht aan de fundatie; de twee genothebbers hadden de school verlaten door de nieuwe gang van zaken, maar de beursgronden bleven gehouden en bewerkt door Franciscus Van Nerum en de weduwe Lintermans

¹² Jacobus Van Nerum eiste met succes de studiebeurzen op voor zijn twee zonen voor de municipale raad voorgezeten door zijn schoonbroer notaris J.B. Van Autgaerden

¹³ geboren te Zétrud-Lumay, studeerde theologie te Leuven en werd pastoor te Gottechain

¹⁴ Stichter van de suikerfabriek van Hoegaarden

¹⁵ geneesheer en raadslid te Hoegaarden

¹⁶ geboren te Wommersom

¹⁷ geneesheer te Leffinge

¹⁸ geboren te Vissenaken, genoot de beurs voor humaniora

¹⁹ geboren te Tienen, werd priester, onderpastoor te Leuven

²⁰ geboren en wonend te Tienen, rentenier

²¹ directeur van het Wezenhuis te Hoegaarden

Theophile Lowet (1841)	1 tot 1867	Eugène x Marie Anne de Thiennes ²²
Emile Peeters (1843)	1 tot 1869	Jean Henri x Thérèse Lowet ²³
Henri Lowet (?)	1 tot 1874	Ch. Loepe x Octavie Blyckaerts ²⁴
Henri Ed.Lintermans (1847)	1 tot 1875	Norbert x Catherine Stockmans
Const.H.Lintermans (1860)	1 tot 1880	Norbert x Catherine Stockmans
Nap. Leon Falla (1869)	1 tot 1882	Philippe x Rosalie Jubin
August Rondas (1871)	1 tot 1896	Charles x NN ²⁵
Julien Van Nerum (1881)	1 tot 1899	Hubert x Julie Van Nerum
Arthur Putzeys (1849)	2 tot 1873	Alexander x Rosalie Dumont ²⁶
Alfred Dumont (1850)	2 tot 1874	Libert x Virginie Paillet ²⁷
Godefroid Rondas (?)	2 tot 1876	Godefrois x NN ²⁸
Arthur Van Nerum (1859)	2 tot 1882	Charles x Catherine Defoer ²⁹
Jean Baptiste Fortems (1870)	2 tot 1895	Florent x Rosalie Van Ongelegen ³⁰
Gorgon Van Rickstal (1882)	2 tot 1900	Joseph x Gerardine Sweerts

Opheffing na 5de generatie voor de geslachten en openstelling voor de kinderen uit Hoegaarden (2de beurs van 1916 tot 1919 niet toegekend)

Et. Cam.Stes (1884)	1 tot 1904	Denis x Louise Thirion
Aug.Ferd.Stes (1898)	1/1909-1916	Denis x Flore Wiket
Guillaume Lemmens (1899)	1/1921-1924	NN. ³¹
Jozef Vander Velpen (1905)	1/1924-1926	Edouard x Clemence Lodewijckx ³²
Edouard Vanhulst (1914) 1/?-?		Jozef x Victorine Lochiez ³³
Emile Cresens (1923)	1/?-?	Achille x Marie Janssens
Louis Pardon(1933)	1/?-?	Albert x Barbe Lochiez
Godelieve Van Nerum(1952)	1/1964-1965	Arthur x José Coenen ³⁴
Hugo Van Grambesen (1954)	1/1974-1976	Charles x Aline Desmet ³⁵
Joost Van Nerum (1969)	1/1983-1989	Arthur x José Coenen
Mario Lochie (1973)	1/1990-1992	Clement x Irène Swellen ³⁶
Veerle Lochie (1979)	1/1993-?	Clement x Irène Swellen
François De Broeck (1878)	2/1900-1902	Adolphe x Eudolie Christiaens ³⁷
Isaac Jos Stockmans (1887)	2/1902-1904	Eugène x Stephanie Dotremont
Albert Nijs (1887)	2/1904-1907	François Edm. x Josephine Adams
Gustave Nijs (1893)	2/1907-1913	François Edm. x Josephine Adams
Willem Dotremont (1900)	2/1913-1916	Victor x Elise Van Ongelegen
Frederic Dotremont (1908)	2/1919-1923	Gustave x Palmyre Christens
Armand Moens (1903)	2/1923-1926	Jozef Moens x Marie Vanwinkelen
Jan Vanderstappen (1912)	2/?-?	Gustave x Marie Therese Lebegge
Frans Meeuwens (1930)	2/?-?	Alfred x Maria Gillis
Guido Arnauts (1955)	2/?-?	Robert x Marthe Finoulst
Wouter Van Nerum (1966)	2/?-?	Leon x Julia Boffé ³⁸

²² geboren te Wommersom, werd apotheker aan Universiteit Luik en dan apotheker te Luik

²³ geboren te Diest, studeerde rechten aan de Brusselse universiteit, werd notaris en schepen te Diest en stichtte op zijn beurt een studiebeurs

²⁴ woonde te Neerlinter en studeerde rechten aan de universiteiten van Luik en Brussel

²⁵ geboren en wonend te Wavre

²⁶ studeerde notariaat te Leuven en werd notaris te Hoegaarden

²⁷ studeerde rechten aan de universiteit Luik

²⁸ woonde te Schaarbeek en deed humaniora in college te Mechelen

²⁹ deed humaniora aan het atheneum te Namur

³⁰ geboren te Hoegaarden, wonend te Melin, niet behorend tot de geslachten en ongerechtigd toegekend voor humaniora en filosofie te Hoogstraten

³¹ onterecht omdat Bost niet meer bij Hoegaarden hoorde

³² werd pastoor te Bovenlo en is de auteur van 'Geschiedenis van Hoegaarden' (1959)

³³ werd priester en o.a. leraar College Tienen

³⁴ Godelieve en Joost Van Nerum behoren tot de 7de generatie van de Leliegilde

³⁵ Hugo behoort tot de 8ste generatie van de Zwaardgilde

³⁶ Mario en Veerle behoren tot de 9de generatie van de Leliegilde

³⁷ werd priester, leraar college Tienen, onderpastoor Tienen en aalmoezenier Ursulinen O.L.V.Waver

³⁸ behoort tot de 7de generatie Van Nerum, historicus

Stephanie houdt het wapen van de studiebeursstichtingen Henricus Peeters daar waar het zijn officiële plaats krijgt op de zijgevel van de Paradijshoeve

Beste lezers van het blad 'Familieschoon'

Er is aan me gevraagd om te vertellen wie ik ben, wat ik doe en hoe de Confrérie der V Geslachten me wist te vinden voor de reproductie van hun wapenschilden. Met genoegen neem ik jullie mee voor een ontmoeting met onze familie, voor een kennismaking met mezelf. We hebben het hier over het volledige pakket; inclusief de hobby's die naast tekenen en schilderen, ook paardrijden en cactussen verzamelen inhouden. Ik neem jullie mee terug naar de dag dat de Confrérie, getipt door mijn peter, Herman Coenen, aanklopte met de vraag om hun

wapenschilden te reproduceren. Tenslotte nodigen we jullie uit in het atelier waar de wapenschilden werden geslepen en beschilderd.

Allereerst, laten we starten met het schetsen van een stamboom. Pen en papier zijn aangeraden bij de volgende alinea's...

Mijn vader is Peter Coenen. Hij is afkomstig uit de familie Coenen-Noë. Zijn ouders zijn Alfons Coenen (Kuntich) en Maria Noë (Hoegaarden). Alfons is helaas te vroeg overleden, zijn echtgenoot Maria echter lijkt iedereen te overleven. Zij geniet nu in het rusthuis Hugardis. Maria en Alfons hebben twee zonen, Herman en Peter Coenen. Herman Coenen noemt ik mijn peter. Zijn we nog mee? Mijn vader noemt Peter en mijn peter noemt Herman.

Mijn moeder is Caroline Sterckx. Zij is afkomstig uit de bloemistenfamilie Sterckx-Verbist. Haar vader en moeder, Felix Sterckx (Hoegaarden) en Suzanne Verbist (Hoksem) werkten samen in het familiebedrijf Sterckx. Felix Sterckx is net zoals Alfons te vroeg gestorven. Suzanne en Felix hebben twee kinderen, Caroline en Donald Sterckx.

We zijn met z'n vieren thuis, ik heb nog een jongere broer, Thomas Coenen. Het is zeker niet gemakkelijk om mijn broer te beschrijven. Beeld je een jongen in die een deel van zijn leven in een vrolijke, volmaakte film heeft doorgebracht en dan besloten heeft om zijn film achter zich te laten zodat hij ons kon vergezellen. Je zult niet makkelijk een andere aldoor goedgezinde jongeman vinden die zo vol zelfvertrouwen en zonder zorgen door het leven gaat. Hij heeft een persoonlijkheid die anderen – inclusief mezelf- inspireren. Veel ideeën voor mijn werken zijn daarom eerst langs de gedachtegang van mijn broer gepasseerd alvorens ze zijn uitgevoerd.

Voornamelijk wordt er getekend en geschilderd tijdens de zomervakantie. Ik ben 21 jaar en studeer nog. Eind september staat de studie 'master in de bio-ingenieurswetenschappen' mij op te wachten aan de KU Leuven campus Arenberg. Al drie academiejaren (de bachelor) zijn achter de rug, nog twee jaar (de master) te gaan. Het secundair onderwijs heb ik genoten in het Sint-Janscollege te Meldert.

Na de studie-uurtjes, breng ik het liefst tijd door met mijn paard, Acapulco (Aca voor de vrienden). Onder de avondzon trotseren we samen de heuvels van Hoegaarden met het crispy geluid van de graanstoppels onder zijn hoeven. Er is werkelijk geen mooiere en meer hemelse hobby als paardrijden. Naast het paardrijden is het verzamelen en genereren van cactussen ook een hobby van me. De fascinerende wereld van cactussen en vetplanten heeft me geprikkeld en bij nood aan ontspanning trek ik me hier in terug.

Tijdens de zomermaanden probeer ik met mijn hobby's een centje bij te verdienen. Daarom dat ik voor anderen

teken- en schilderopdrachten uitvoer als studente job. Meestal zijn dit diverse opdrachten zodat ze niet alleen telkens weer een uitdaging vormen maar evenzeer bijdragen tot het leerproces van het worden van een waardige en veelzijdige schilder. Voor zij die nieuwsgierig zijn naar wat ik tijdens de vakantie maak, zullen we een paar voorbeelden geven. Laat jullie aandacht eens vallen op de pentekening hiernaast. Herkennen jullie deze plaats?

Vorig jaar zijn er drie verschillende pentekeningen gemaakt van en voor het kasteel van Meldert. Naast het drieluik werd er mij de opdracht gegeven om een logo te ontwerpen dat nu gekend is als het logo van Bistro Gaar. De productie van de familie-emblemen van de V Geslachten stond deze zomer op het programma.

Mijn lieve peter, Herman Coenen, die altijd goede raad weet, bracht de Confrérie op het idee om mij te contacteren. Met als gevolg dat in februari van dit jaar 2020 de Confrérie werd samengeroepen voor een eerste kennismaking en bespreking van de opdracht. Na veel discussies en tassen koffie stond het idee recht: vijf schilden zullen er worden geschilderd op vijf glasplaten die boven de toegangspoort bevestigd zullen worden. Later werden er echter zes schilden geproduceerd van aluminium. Dit was op vraag van de eigenaar van het pand, Chris Michel, die niet alleen beslist over wat er boven zijn poort komt te hangen maar die ook toeziet op de authenticiteit en het historische correctheid van de elementen aan zijn woning. Metalen schilden voldoen meer aan deze eisen dan de glazen tegenhanger.

Met als gevolg dat er zes aluminium schilden werden geproduceerd: vijf schilden van de vijf families die op de voorgevel opgehangen zullen worden en het zesde schild is de combinatie van de emblemen van de vijf families dat bevestigd zal worden aan de zijgevel. De schilden werden geslepen uit een rechthoekige aluminiumplaat en nadat er een primerlaag op aangebracht werd, kon de gekleurde achtergrond laag er op gespoten worden.

De volgende stap is de leukste, namelijk de symbolen en emblemen van elke familie er op aanbrengen. De figuren werden er kleur voor kleur met een solvent gedragen verf opgebracht. Tussen de afzonderlijke kleuren diende er telkens een tot twee dagen wachttijd gelaten te worden zodat de verf kon uitharden. Daarna diende de plaat opnieuw zachtjes afgeschuurd en ontvet te worden zodat de volgende laag erop gezet kon worden. De afwerking gebeurde met een satijn glanzende vernislaag. Met de juiste muziek op de achtergrond gebeurde het overzetten van de figuren op de aluminium schilden in het atelier, zoals we ook zien op de foto.

De creatieve beslissingen lagen voor deze opdracht bij de opdrachtgevers. Mijn taak bestond er vooral uit om hun ideeën werkelijkheid te laten worden. Het was echter een lang proces. Maar het enthousiasme van Monique Van Nerum en haar toewijding aan de Confrérie gaf steeds de energie om de opdracht tot een goed einde te brengen. Na 54 uren te hebben geschuurd, ontvet en geschilderd, zijn de schilden klaar voor de oplage. Deze oplage vond plaats op 22 augustus 2020 in de hoeve van Chris Michel waar de Confrérie geregeld samenkomt.

Tot zover mijn job voor de Confrérie. Ik wil de leden van de Confrérie bedanken voor deze mooie kans om hun met trots gedragen familie-emblemen te mogen heruitbrengen als waardige schilden. Als fiere Hoegaardier, heb ik de opdracht ervaren als een eer om een bijdrage te leveren aan de geschiedenis van Hoegaarden en zijn vooraanstaande families. Door de schilden blijft de roemrijke geschiedenis van de families zichtbaar aanwezig voor de Hoegaardiërs en zijn vele bezoekers.

Groeten
Stephanie Coenen

Inhoud Familieschoon 61ste jaargang nr. 73(NR) 3/2020

Art. 325 De wapenschilden van de Confrérie der V Notabele Geslachten en het wapen van de studiebeursstichting Peeters op de Paradijshoeve

Art. 326 De Hoegaardse kunstenares Stephanie Coenen

Art. 327 De wijnteelt en wijnproductie te Hoegaarden

Art. 328 Genealogische hulp gevraagd: Godefridi

Inhoud Alpaidis 56e jaargang

nr. 220 (3/2020)

-Bijnamen 3de vervolg *(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)*

-Klokkenpatrimonium dl 4/1: De klokken van Mariadal *(Jef Teugels -Werner Wouters)*

-De vroegste vermelding van Hoegaarden *(Janny van Doorn)*

-Nieuwe publicatie van Christian Hennuy: Lexicon van het Hoegaards dialect.

-Veertig jaar geleden in augustus 1980 werd de rijkste man van Hoegaarden vermoord.

(Rik Cipers, Wasily Pedjko)

-Kasseiwegen zijn erfgoed (4e vervolg) *(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)*

-Het kasseien van ons gemeenteplein ca. 1810 *(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)*

Lidgeld voor Alpaidis = 15 euro/jaar op rekening: BE23 3630 8110 6891 (BBRUBEBB)

van Heemkring: Hoegaards erfgoed vzw

De volgende activiteiten zullen doorgaan als ze veilig kunnen plaatvinden conform de officiële voorschriften inzake de volksgezondheid

Planning vergaderingen Hoofdraad in Hoegaarden

zaterdag 5 december 2020

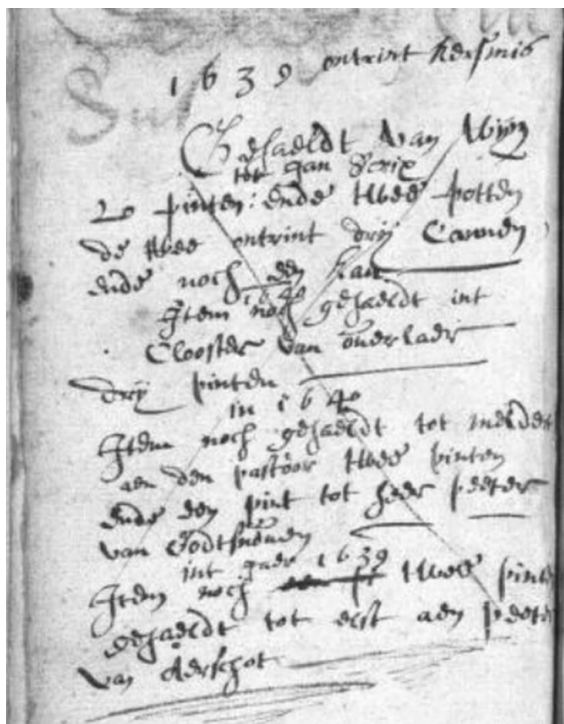
In de hoeve 't Paradijs aan de Houtmarkt van 14 u tot 16 u

Regentiedag 2020 te Hoegaarden op zaterdag 10 oktober 2020 om 14 u in de Paradijshoeve

Parramore Herdenking 2020 vindt plaats op zaterdag 28 november 2020 aan het monument te Hauthem om 15 u

Art. 327 De wijnteelt en wijnproductie te Hoegaarden (vervolg).³⁹

(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

Aantekening in de parochieregisters door pastoor Houwen⁴⁰

1639 omtrint kersmis (= Kerstmis)

Gehaeldt van wijn tot **Jan Scrix** 20 pinten : ende twee potten
de twee ontrint drij kannen ende noch een kan

1648 Item noch gehaeldt int clooster van overlaer drij pinten

In 1640 item noch gehaeldt tot Meldert aen den pastoor twee pinten ende een pint tot heer **Peeter van Godtsnoven** (aen / tot = bij)

Int jaer 1639

item noch twee pinten gehaeldt tot elst aen **Peeter van Aerschot** (elst = het gehucht Elst)

1663

³⁹ Frans De Ridder (1869-1940), Iets over wijngaarden in het Hoegaardsche gebergte in de XVe en XVIe eeuw, - Hagelandsche Gedenkschriften, 1908, p. 126 e.v.

De Ridder maakte vooral gebruik van het archief van de bogaarden (Hoegaarden) en van het klooster van Kabbeek (Tienen).

In de voorlaatste en laatste paragraaf in 'Oost' moet Wommersom vervangen worden door Rommersom en de jaartallen 1338 en 1316 door 1538 en 1516.

Ludwig De Vocht, Belgische wijnbouw in een notendop, -Tertio, XX (2020), nr. 1044, p.9-11

Uitgebreid interview met Geurt van Rennes, kasteel van Genoels-Elderen in Riemst, die dit jaar een boek over de geschiedenis van de wijn in het algemeen en in België zal publiceren.

Rod Philips, Een kleine geschiedenis van wijn, Forum-Amsterdam, 2001, 352 p.

Paul Vanduyndhoven, Cijnsboek Hoegaarden 1582 (moet nog verschijnen)

J. Vander Velpen, De Cijnsgronden van de Prinsbisshop van Luik te Hoegaarden in 1582 en de toenmalige Druiventeelt, Eigen Schoon en de Brabander, XLI (1958), nrs. 3-4, 9-10-11, 12.

Drinken in het verleden, Catalogus bij de tentoonstelling ingericht door het stadsbestuur van Leuven 9juni-5 augustus 1973, 240 p. + foto's.

⁴⁰ Met dank aan Dr. Paul Vanduyndhoven voor deze aantekeningen uit de parochieregisters van Hoegaarden

-Waarom wijn?

Vanaf de 9de eeuw verspreidt de wijnbouw zich te Luik, Vivegnies en Hoei. Namen, Doornik en Gent in de 10de en Leuven in de 12de eeuw maken melding van wijnteelt binnen hun grenzen. Ons land behoort dan tot de West-Europese wijnzone of m.a.w. tot het gebied waar de wijn wordt gewonnen als de dagelijkse drank. In de periode van domaniale economie heeft dus ieder domein zijn wijngaard. De wijn is er geen luxeproduct, maar wordt gewonnen om te beschikken over een relatief goedkope drank. Wijn produceren was goedkoper en voordeliger dan bier brouwen. Wijn kan men alleszins veel langer bewaren dan bier. De graangewassen, nodig bij het brouwproces, zijn trouwens in de eerste plaats noodzakelijk voedsel voor man en paard. Een alternatieve drank was er niet tenzij de *mede*, die afhankelijk was van de wisselvalligheid van de honingooft.

-Hoe belangrijk was de Hoegaardse wijnproductie?

De Leuvense stadsrekeningen vermelden de invoer van Hoegaardse wijn in Leuven vanaf 1420. Voor het jaar 1478 beliep die invoer 141 amen of ongeveer 20.000 liter⁴¹. Schepen met wijn van Hoegaarden varen nog in het midden van de 16de eeuw vanuit Leuven en Mechelen de rivieren af naar Antwerpen en Bergen-op-Zoom.

Tussen 1509 en 1571 wordt te Leuven van 0,1 tot 2,9 liter Hoegaardse wijn gedronken per hoofd van de bevolking op een totaal verbruik aan landwijnen variërend tussen 6,8 en 11,55 liter. In 1575/76 zou de inwoner van Diest zelfs 6,5 liter Hoegaardse landwijn drinken op een totaal verbruik van 6,5 liter ! Ook al kost de Hoegaardse wijn 20 florijnen per aam in het begin van de 17de eeuw, de productie is sinds het laatste kwart van de 16de eeuw fel verminderd. In 1582 wordt melding gemaakt van 52 percelen *lant voertijts wijngaert*. Deze zes bunder en drie dagmalen vertegenwoordigen meer dan de helft van de nog bestaande wijngaarden.

De *vina Hugardica, alias de hougaerder*, zoals hij in de documenten afwisselend wordt genoemd was van betere kwaliteit dan de courante zerpe, rinse landwijn, dankzij rijping op de zonnige zuidelijke hellingen en het geschikte microklimaat. Het was een van de beste witte landwijnen. De abdij van Averbode betrok haar wijn uit Testelt én Hoegaarden naast Franse wijn en een voorraad uit het Rijnland. Er wordt te Leuven in 1507 ook rode Hoegaardse wijn gedronken.

-Waar werden de wijngaarden aangeplant?

Het microklimaat op de zuidelijke hellingen van de Hagelandse heuvels van diestiaanse zandsteen, bezorgde de wijnen van Hoegaarden, Wezemaal, Testelt, Aarschot en Tienen een zekere faam in de 15de en de 16de eeuw.

De oudst geschreven bronnen over de druiventeelt te Hoegaarden, dateren van in 1267 en vermelden de vermaarde wijngaarden van de Ridders van Aalst. Ook de Groeninckouter, gelegen boven Egypte, tussen Hoegaarden en Hauthem, schijnt een bijzondere waarde te hebben gehad. De oudste vermelding is **domaniale wijngaard** van de heren van het gehucht Aalst geciteerd in 1267 en is gelegen op de zonnige zuidflanken van de Hoegaardse heuvels.

Vanaf de 14de eeuw zijn er wijngaarden te Hoegaarden en heel de grote omgeving.

In het testament van Jan Van Hoxem wordt naast een brouwerij ook melding gemaakt van een wijngaard (1347).

⁴¹ Een vat wijn had een inhoud van ca. 300 liter; de standaardmaat voor wijn is het okshoofd (233 l.) gelijk aan 4 anker (38.80 l.); een aam is 4 ankers groot

Hendrick Van Etsche (Vanex) heeft in 1362 een wijngaard in 't *Doppelt* (Opperveld).

De meeste wijngaarden hadden een gemiddelde oppervlakte van 6 à 12 are en waren door muren omringd, om de druiven tegen rukwinden en lange vingers te beschermen. Zij waren grotendeels gelegen op de Zuiderflank der golvende heuvels van het Schoor- of Nermdal, ook soms "Hoegaards bergland" genaamd. Anderen bevonden zich te Overlaar, Rommersom en Outgaarden, waar de warme zon de flanken bescheen. De witte wijn die in de streek vervaardigd werd, stond als één der beste landwijnen bekend en werd in vele huizen getapt, zodat de Hoegaardier reeds lang deze heerlijke drank kenden en in grote hoeveelheid gebruikten.

Een oude legende verhaalt dat de Koning der Zigeuners, die jaarlijks in het gehucht Egypte zijn tenten kwam opslaan, uit dankbaarheid aan de Hoegaardiërs de geheimen der wijnbereiding heeft geleerd.

-Een winstgevende onderneming voor de voortbrengers en voor de gemeente ... en de tolheffers!

Voor de gemeente schijnt het in elk geval een winstgevende zaak te zijn geweest, want er ging haast geen jaargeding voorbij, zonder dat een of andere verordening ten voordele der wijnboeren werd getroffen. Zo de gemeente de wijnhandel beschermde, dan waakte zij er tevens over dat er geen onrijpe vruchten werden geplukt, hetgeen aanleiding kon geven tot een minderwaardige fabricatie. En juist hierdoor geraakte de vermaardheid van de Hoegaardse wijn, zo snel in het ganse land bekend.

Dit laatste blijkt voldoende uit de rapporten der tolbeambten, die van de wijnboeren een hoge doorvoertaks eisten, om met hun volgeladen karren door het land te trekken. Ook gebeurde het dat deze beambten soms vaten in beslag namen en het dan met de Hoegaardiërs aan de stok kregen.

- Zo legde Paulus Hulsen te Leuven de hand op verschillende wijnvaten
- **en nam een zekere Criecke** uit Mechelen, in 1551 te Werchter 147 vaten in beslag.

Maar de wijnboeren beriepen zich op hun privilegiën, '*oude geleyde*' genaamd, door Keizer Karel toegestaan en alles kwam weer in orde.

Maar uit de rapporten vernemen we ook de namen van vele wijnboeren, met het aantal 'stucks' door de beambten aangeslagen. (SGL Hoeg. Re. 4288). Het waren

- Joannes Van Herberghen	17 stuks
- H. Tritsmans	40 stuks
- Gooris Tritsmans	12 stuks
- Boudewijn Tritsmans	5 stuks
- Goosen Van Mol, zoon van Jan	20 stuks
- Renier Van Orsmael	5 stuks
- Lambrechts Fonteniers	12 stuks
- R. Vandeveld	20 stuks
- W. Pieraerts	3 stuks

Hieruit blijkt dat de Tritsmans en Van Mol's tot de zeer oude wijnboerenfamilies behoorden.

Uit de rapporten van de toenmalige jaargedingen konden we opmaken hoe de druiventeelt door de gemeente beschermd werd en veel belang had; **Er ging haast geen jaargeding voorbij zonder dat een of andere verordening ten voordele van de wijnboeren werd**

getroffen. De gemeente waakte er tevens op dat geen minderwaardige wijn werd gefabriceerd en daarom mochten geen onrijpe druiven geplukt worden.

De hoge bloei van de Hoegaardse wijnhandel in de 15de en 16de eeuw, wordt eveneens aangetoond door de **veelvuldige akten van koop, verkoop en nalatenschap van wijngaarden**, die tot de duurste gronden werden gerekend. (*Hagelandse Gedenkschriften Jg. 1908 blz 109*).

De Hoegaardiërs wendten ook hun wijn tot listen aan. Zo o.a. bij het bezoek van een hogere ambtenaar, wisten ze hem steeds voor hun zaak te winnen, door hem en zijn gevolg wijn aan te bieden. Het verteer van zulke mannen, wanneer zij in Hoegaarden verschenen, was de moeite waard.

Zo lezen wij in de dorpsrekeningen van 1498 tot 1527:

'betaelt by de innekomsde vanden baellieu van Haspengau vertert geweest is mit synen volcke inne diverse plaetse, soe in de zwaene, int cloester, by philips slegers, quirin van belongen, jan vandevelde, jan berchmans, johan berwouts, aerts van belongen..... 82 gulden'.

Dus veel kapellekens en groot verteer.

Maar niettegenstaande deze hoge bloei was de Hoegaardse wijnhandel in 1582 reeds tot 1/3 geslonken, ofschoon er toen nog een 100 tal wijngaarden in uitbating gehouden werden door 71 wijnboeren.(Cijnsboeken van 1582).

In dezelfde registers staan 50 percelen vermeld als:

'lant voertijts wijngaert', hetgeen erop wijst dat op al die gerooide gronden, eertijds druiven werden geteeld.

De invoer van Franse wijnsoorten uit het Zonnige Zuiden en de opkomende biernijverheid, waren oorzaak dat de Hoegaardse wijnteelt stilaan begon te slinken, om weldra de plaats te ruimen voor de dranken gemaakt van gerst, tarwe en hop. Zij kunnen er zich nochtans op roemen dat de witte wijn van Hoegaarden slechts diende te wijken voor de concurrentie en niet door de hoedanigheid. Een niet te onderschatten tegenslag was zeker ook de klimaatwijziging in de vorm van een kleine ijstijd in 16^e/17^e eeuw waardoor de teelt kwalitatief niet meer concurrentieel was en een nog minder te onderschatten tegenslag waren de roerige tijden waarbij invallen van en doortrekkende legerbendes grote ravages aanrichtten, niet in het minst in de wijngaarden.

-Een lijst van belangrijke wijnbouwers

Over de wijngaarden in het Hoegaardse gebergte verscheen in het tijdschrift **'Oost'** een overdruk uit 'Hagelandse Gedenkschriften', we schrijven 1908. In dat kersverse tijdschrift publiceerde Frans De Ridder⁴² die toen onderpastoor was te Tienen in de Sint-Germanus parochie, een artikel over wijngaarden te Hoegaarden in de 15de en 16de eeuw.

⁴² Frans De Ridder (1869-1940), Iets over wijngaarden in het Hoegaardsche gebergte in de XVe en XVIe eeuw, - Hagelandsche Gedenkschriften, 1908, p. 126 e.v.

De Ridder maakte vooral gebruik van het archief van de bogaarden (Hoegaarden) en van het klooster van Kabbeek (Tienen).

geeft de namen van families (en kloosters) die tegelijk en/of naderhand ook terug te vinden zijn tussen de brouwers:

Berthen Jan, Berwouts Gozewijn en Robert, de paters Bogaarden, Bogaerts Willem,
Bollen Willem, Box Hendrik
Cabbeekklooster (Tienen)
de Cleersnydere Peter, de Villeer Jan, Doutincs Michiel, Doutincx Willem
Engels Hendrik, Everaerts Wilhelmus
Fierens Sander en Peter, Fonteniers Lambrecht, Frederix Frank, Fytens Henricus
Goerts Goenis, Gordts peter, Goyens Hendrik
Loes (Loos, Lozen)Wilhelmus, Jonckbouders Absolon en Willem
Kempeneren Jan, Kisten Gerardus (Tienen)
Lantsheeren Michiel, Jathouwers Willem, Lenaerts Catharina
Maegdendaalklooster (Oplinter), paters Minderbroeders (Tienen)
Nijs Antoon, Jan en Willem
Oliviers Vrancx
Pieraerts Willem
Rolofs Hendrik
Scouwiers Hendrik, Swilden (Swellen) Willem, Sweerts Servaes
Thielaens Hendrik Janssoene, Tritsmans Boudewijn, Gooris en Hendrik
Van Bake Elisabeth, Van Bloemendaele Arnold, Van Boelanghen Walter (Van
Belongien Wouter), Van den Beld Hendrik, Van den berghe Gerardus,
Van den Elsenputte Geeraard, Van de Hove Hendrik, Van den Saffel Jan
Vandevelde Reynier, Van Etsche (Vanex) Hendrik, Van Haecht Hendrik, Van
Herbergen Petrus,
ridder Van Kersbeke Jan, Van Leeuw Renier, Van Leuven Hendrik,
Van Mol Goissen Goessenssone, Vanmol Goosen Janssone, Van Molle Willem,
Van Nerun Renier, Van Nievele Anielis, Van Osmael Rombout, Van Pamele Jan
Van Thielt Willem (Tienen), Van Weterbeke Hendrik (Tienen).

1667

-Frans De Ridder, Over de wijngaarden in het Hoegaardsche gebergte in XV en XVIe eeuw (1908)

Zo beschreef De Ridder ‘romantisch’ het Hoegaardse landschap van rond 1790, gezien vanuit Tienen en in het kader van de druiventeelt, met vermelding van een reeks wijnbouwers:

‘De Tienenaar die vóór ruim honderd jaar (ca. 1790) op een zomerse dag een wandeling maakte naar Hoegaarden, betrad bij het verlaten van de stad, buiten de Hoegaardse poort, schier onmiddellijk de Luikse bodem (Hoegaarden was Luikse enclave tot einde ancien regime) en op deze het grondgebied der oude Vrijheid (de Vrijheid Hoegaarden). Voor hem lag dan de brede rechte steenweg, beplant met prachtige olmen, wier dicht gebladerte een zoete schaduw over de weg wierp als om de hitte der zon te temperen. (de steenweg van Hoegaarden naar Tienen zoals we die nog gebruiken werd aangelegd in 1771)

Op enige stappen van de stad klimt de weg langzaam naar omhoog. Links van de baan spoedt kronkelend en speels de Geet door bonte weiden en weelderige landouwen; rechts golft de heuvelenrij, bij onze voorvaderen de ‘Hoegaardsche Berchen’ genoemd. Over het kerkje van Overlaar heetten zij de ‘Kerckovelaer Bergen’. Daar trok men in de XVIe eeuw en bereids vroeger die lichtroze arduinen, welke men ‘Overlaersche fundamentsteenen’ noemde en zo vaak benuttigde bij het bouwen van kerken en godshuizen te Tienen en in de omtrek.

De toppen der Hoegaardse heuvelen zijn als nauw samengegroeid en vormen also een uitgestrekt bergplein, waar bovenop, bijna in het midden 'die Hoegaardsche appenditie' of gehucht Sint-Catharina-Houtem (het gehucht Hauthem) troont. Uit hoofde zijner hoge en droge ligging wordt het meestal in de oude documenten 'Droech- of Droechouthem', in Latijnse oorkonde 'Houthem siccum' genoemd. In de valleien om die heuvelenrij heen liggen Kerkoverlaar, Opooverlaar, Hoegaarden, Mulken, Aalst, Schore, Meldert, Hoksem en Oorbeek.

De glooiingen en de toppen van de Hoegaardse bergen waren in de XVe en de XVIe eeuw op vele plaatsen bewassen met druivelaars. In een deling van 16-12-1481 tussen Jan Kersmakers met Elisabeth Loeters, zijn huisvrouw, enerzijds en dezer kinderen uit een eerste huwelijk anderzijds komt also een rente voor op verscheidene wijngaarden te Sint-Catharina-Houtem. Die rente toegezegd aan Elisabeth's dochter, Catharina Raspen, toen zij met Merten Coemans de huwelijksboot instapte, bedroeg drie- en half mud hard koren en was aldus veronderpand:

- Anderhalf mud 'supra vineam Petri Derherbergen, sitam in Droechouthem',
- een mud 'supra vineam Henrici Fytens sitam prope Droechouthem',
- vijf halsters 'supra vineam Wilhelmi Joes, sitam etiam ibidem',
- een halster 'supra vineam Wilhelmi Everaerts sitam prope Droechouthem'. Na de dood harer moeder zou Catharina nog zulke mudden ontvangen waar een van stond
- 'supra vineam Gerardi Vanden Berghe, sitam in Droechouthem'. Die enkele akte meldt dus vijf wijngaarden op het gehucht Sint-Catharina-Houtem.

Bereids kennen wij op Overlaar⁴³ de wijngaarden van

- Michel Doutings,
- Arnold van Bloemendaele en
- Willem Doutings
- 'gelegen achter Kerckoverlaer' naast die van
- Walter Van Boeloengien
- Renier Van Leeuw
- ridder Jan Van Kersbeke, insgelijks te 'Kerckoverlaer'.

Al deze wijngaarden staan in documenten van 1414 tot 1416. Maar vroeger reeds, naar een brief van 07-12-1413, bezat Willem Van Thielt van Tienen eveneens een wijngaard 'boven Kerckoverlaer opten Houthemschen wech'.

Later treffen wij er nog verscheidene andere aan, als die van

- Hendrik Van Weterbeke
- de gebroeders Gozewyn en Robert Berwouts en
- Michiel Lantsheeren.

De laatste nam op 10-10-1463, 'een plexken lant, dat voertyts wijngaert was – zegt de akte – tussen Kerckoverlaer ende Oirbeke', palend aan zijn eigen wijngaard en aan die van zijn gemelde broer in onderpand.

Hendrik Van Weterbeke, poorter van Tienen, gaf in november 1451 zijn wijngaard uit de erfpachte aan Hendrik Vanden Hoven gelijk hij gelegen was 'in de Overlaerschen Berch', met 'conditie ende voerwerde ondersproken, dat Hendricke Vanden Hove den wyngaert voers. voertan wale ende loffelyc houden sal ende ghelyc dat men wyngart ghewoen ende sculdich is te houdene sonder aergheliste'. Kwam hij die voorwaarde niet na, dan mocht de eigenaar hem de wijngaard weer afnemen 'met eender simpelder ghenachte sonder ander recht daer op te hayeene'.

⁴³ De Ridder refereert hier naar wijngaarden op Overlaar die hij in 'Bijdragen tot de geschiedenis van het aloude hertogdom Brabant' van P.J. Goetschalckx op p. 109 en 159 had genoteerd toen hij daar in 1902 een artikel publiceerde over de wijnstok te Tienen en in het omliggende

Boven Kerkoverlaar, nabij 'den wech die van Thienen naer Droechoutem gaet ende wech die van Godshoven naer Oerbekle te Lowenwaert gaat' lag een wijngaard die voorkomt in een brief van 21-06-1509, waarbij Elisabeth Van Santfoert, priorin van Cabbeek, enige roeden land onder den bewinde van Hoegaarden verpandde aan de Begaarden van Overlaar.

Aan deze laatste verkochten, de 14-02-1520 (n.s.), voor de schepenbank van Kerkoverlaar "heren Vranc, bruedere, priesters ende gardian des cloesters en de godshuys van den mynderbruederen der ordenen van Sint-Franciscus, bynnen der stat van Thienen, belegen, ende broeder Wouter van Thielt....een half boender soe syngaert soe lant oft daeromtrent, alsoe dat in twee plecken belegen is, deen by dander boven Kercovelaer".

Nog traden de Begarden de 12 maart van het volgend jaar in het bezit van "een plecke, aenhoudende dertich roeyen wyngerts luttel min ofte meer, alsoe die plecke geleghen is in de Kerckovelaersche bergen bij den Campernoel". Omtrent dezelfde plaats hadden de Minderbroeders van Tienen een stuk land liggen dat korte tijd voor 1523 nog met wijnstokken schijnt beplant geweest. Trouwens de 27 november van gezegd jaar gaf Jan Vleminckx "inden naeme en als ghemechticht der heeren vander Duytscher Ordenen, genaemt Pitzenborch bynnen Mechelen ghelegen, by faute van pachte ende betalinghe metten uutersten rechte, nae onder costumen shoefs van Kerckoverlaer" een plek land uit "boven Kerckovelaer ghelegghen by die plaetse daer der mynderbruederen wyngaert plach te liggen".

Dat de wijngaarden naar de kant VAN op_ en Kerkoverlaar in de heuvelenrij eens talrijk moeten zijn geweest blijkt, nog beter uit een schepenbrief van 18-10-1543. Daarin wordt verhaald "hoe dat Lenart Zieick die olde, voor meyer ende schepenen van Hugarden ende voor meyer ende schepenen der banc van Kerckovelaer afgeghaen is ende vertegghen heeft," zijn tocht op zekere landen ten voordele "des convents van Marienhuys binnen den bewinde van Ovelaer". Naast de wijngaard van Hendrik Vander Beld staan in die akte "die Ovelaersche wyngaerden", uitdrukking die, naar ons inzien, doet denken aan een ganse groep druivelaars.

1669

Tot die groep behoorde gewis ook de wijngaard welke voorkomt in een brief van 27-03-1521 (n.s.). Heer Wouter Van Belongien, priester, kocht toen "tot profijt van allen synen brodderen ende susters, wettiche kinder Wouter Van Belongien uutten lichaam Catharina Coomans" een mudde koorn "erffelycx Hougarts recht ende Thiensche mate allen jaeren te Sint-Andriesmissen apostels te betalen ende bynnen der prochien van Hougarden, waer dat die selve gerven ende kinder believen sal, te leveren." De rente werd vervolgens vastgezet op "een half dachmaal ende dertich roeyen soe lant, soe wyngaert, gelegghen inde Spuelbondelle". De hier bedoelde delling ontleende haar naam aan een bron, "de Spuelborn" of ook de "Spunborn" geheten, tussen Hoegaarden en Sint-Catharina-Houtem. Het land, waar de wijngaard in lag, was noordwaarts begrensd door "die Wyngaerdstraete", welke eertijds, over de "Overlaersche Bergen" door de wijnvelden heenschietend, de weg van Hoegaarden naar Houtem met die van Overlaar en Hoksem verbond.

Als groep worden ook de "Varenbergsche wyngaerden" voorgesteld. De Varenberg, die van de Hoegaardse heuvelen deel uitmaakte, dient gezocht tussen "Droechoutem ende Hoxem". "Die strate van Ovelaer te Hoxhemswert leyende", zegt een akte van 18-04-1516, liep erdoor. De glooiing van de heuvel zakt langzaam af naar Oorbeek en naar Tienen in de richting van "Avendoren" bijna tot tegen "den wegh ende straete leyende van het Molengat naar Oirbeek".

Het "Molengat" lag buiten de grote vestingmuur van Tienen, aan "die Groengrachte naar Oirbeke", daar waar de Medene uit de stad sprong, om verder allengs de naam van Molenbeek aan te nemen en de Kleinbeek te voeden. In de vallei, door deze twee waterlopen besproeid tussen "Avendoren", Oorbeek en Kuntich, liggen de "Grijpen", die malse weiden, in wier midden eens een adellijk slot stond met wouwers, beemden, landerijen en wijngaarden.

Tegenover de “Grijpen buiten tmoelengat” klimt dus zachtjes de “Varenberg” naar “Droechoutem” op. De 15-10-1418 nam Geerard Kisten “clerc ende secretaris der stadt van Thienen” daar in erfpacht een onlangs aangelegde wijngaard. Althans in de akte heet het : “viventseventich roeden ende drie vierdel van eender roeden lants, nu met wyngarde beset, gelegen opten Varenbergh, buyten tmoelengat, tussen den wyngert ende Vranck Oliviers lant, uut biden siden”.

Ettelijken jaren later ging die wijngaard aan de priorij van Cabbeek, waar hij tussen de goederen van het klooster staat aangetekend met de naam van “ den groten wyngaert”. Aan hetzelfde sticht hoorde ook een wijngaard toe, die ze gemeenlijk noemden “Onsen wyngaert te Gripen”.

Een akte van 21-08-1461 zegt dat “dir wyngaert met siere toebehoerten, gelegen was buyten tmoelengat opten Varenbergh”. Op gezeid jaar was hij het eigendom van Geraard Van den Elsenputte, die hem te erfpachte uitgaf aan Anielis Van Nievele voor 500 sisters “haerts corns”. Nabij de straks genoemde wijngaard van Geraard Kisten lag “prope molengat extra muros oppidi Thenensis” een half dagmaal met druivelaars beplant, toebehorend aan Jan Holland, die het verkocht aan Jan Goeswijns.

Deze laatste schonk op 31-03-1504 (n.s.) de wijngaard aan het klooster van Cabbeek. Van de “Varenbergse wijngaerden” maakte ook de wijngaard deel uit welke Catharina Lenaerts de 3-04-1511 opdroeg aan het meergemelde St-Agnetendal of Cabbeekklooster van Tienen.

Trouwens, de akte beschrijft aldus zijn ligging: “vinea una iuxta moelengat opidi Thenesis, in loco dicto Varenberch, continens Septuaginta vrgirgatas et tertiam partem virgate, inter suos limites et palos veros ibidem sita”.

Doch werpen wij thans een oogopslag op het zuidelijk gedeelte der oude Vrijheid. Haar grondgebied is daar schier op de grens doorgesneden van de vallei der Schoor. Deze beek, die van Sluizen komt, een tijd Hoegaarden van Meldert scheidt en te Opooverlaar in de Gete valt, omzoomt de ganse zuidelijke voet der heuvelenrij. Op en bij de boord van de waterloop zitten of zaten eertijds de “Hoegaertsche dependitien”: Mulken, Nederhem, Aalst en Schore. Te Mulken waren de met druivelaars beplante landen in groot getal. Tijdens de XV° eeuw, zoals we weten uit het in de “Bijdragen enz.” meegedeelde, lagen op de “Mulckenbergh” de wijngaarden van

- Hendrik Tielens, Jans Soene,

- Jan Van den Saffel,

- Sander Fierens,

- Peter Fierens “in den Mulckenbergh, bij ’t diefpedeken” had men ook het half dagmaal “wingarts”, dat Willem van Molle de 17-02-1510 (o.s.) aan de Begarden van Overlaar in onderpand gaf van een rente van een mudde tarwe. Het “diefpedeken” verbond in de XV° eeuw de “strate, die ’s heerenstraet van Hoegaerde naar Nederhem, te Mulckenwert leydt” en verderop “van Mulcken naer Houthem gaet” met de weg “leyende van Nederhem te Dtoechoutemwert”. In zijn gebuurte trof men toen de wijngaarden aan van:

- Willem Swilden,

- Hendrik Van Leuven,

- Willem Lathouwers,

- gebroeders Absolo en Willem Jonckbouders.

Vervolgens benden “in de Mulcerdelle” had men die van

- Hendrik Engels,

- Willem Bogaerts,

- Peter Goedts,

- Jan Berthen en

- Willem Bollen.

Eindelijk, “achter Mulcken aen die Vreebornestraet” lagen die van

- Hendrik Van Haecht en van
- klooster van Maagdendaal te Oplinter.
Onder Nederhem, het huidige Nerm, trof men "bij dat straetken gaende te Nederhem achter Wouter Frederix hof" omstreeks 1428, de wijngaarden van:

- Hendrik Scouwiers en van
- Hendrik Rolofs.

Daar stonden tevens, ter plaatse genoemd "in 't Lanc Wijngaert" de druivelaars van:

- Peter De Cleersnydere en van
- Hendrik Goyens, welke laatste, ten jare 1511, als onderpand gezet werden ener rente ten voordele der Begarden van Overlaar.

Tegenover Aalst ligt, volgens het kadastrale plan der Vrijheid, op de huidige dag nog, de "Kaeyberg". De helling van deze heuvel spreidt zich uit naar Schore en was in de XV° eeuw eveneens met wijngaarden bedekt. Trouwens, documenten van die tijd leren dat, ondermeer Frank Frederik er een land, met druivelaars beplant, bezat.

In de gebuurte van dat land lagen de wijngaarden van:

- Jan Van Pamele en van
- Hendrik Box, welke paalden aan een half dagmaal wijngaard, waarop het begijnhof van Tienen een rente had uit de making van Elisabeth van Bake. Hogerop, ter plaatse " 't Doppelt", thans "Oppervelt", deels op Meldert, deels op Hoegaarden, waren insgelijks wijngaarden. Wij kennen er o.a. de wijngaard van Hendrik Van Etsche, die reeds voorkomt in 1362.

Vermelden wij nu terloops nog een paar wijngaarden aan de andere zijde der Vrijheid. In de "Bijdragen enz." deden wij reeds de wijngaard van Jan Panhuys gelegen "op Schinselbosch" kennen.

In september 1338 gaf broeder Jan De Witte der Begarden van Overlaar, met zijn moeder Ida Gielis en deze "geleverde momboer", Jan Reynkens, te erfpacht aan Renier Van Nerim "een verdel wyngerts, alsoe dat belegen is binnen die parochie can Zittert op Sinselbosch".

Een akte van 13-01-1316 (n.s.) spreekt vervolgens van anderhalf mudde koorn, door Jan Van Villeer, ten voordele der Overlaarse Begarden vastgezet "op een pleck wyngerts ende lant, tsamen omtrent drie dachmaelen geleghen achter den berch te Lymmen". Enige jaren vroeger te weten op 23-04-1509, waren bereids voor meier en schepenen van Hoegaarden ook nog 40 roeden "soe lant soe wyngert, belegen int Cleyn Lummerdale" geschonken.

Eindelijk "in de Groeninge Berge" tussen Lummen en Rommersom, bezaten ten jare 1521 de gebroeders/

- Willem, Jan en Antoon Nys eveneens "veertich roeden wyngerts".

Maar de wijngaarden tussen Hoegaarden, Lummen, Zittert, Outgaarden en Rommersom behoren niet tot het "Hoegaerdsch-Overlaersch Geberchte", zij dienen derhalve dus hier niet besproken te worden.

1671

Art. 328 Genealogische hulp gevraagd: Godefridi/Godefridis

(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

Godefridis-Neervelp komend van Hoegaarden-Godefridi (gehucht Hoksem):

generatie IV (8) Leonardus Joannes GODEFRIDIS, dagloner, geboren op 08-10-1883 te Neervelp, overleden. Gehuwd voor de kerk op 21-jarige leeftijd op 03-06-1905 te Neervelp (getuige(n): Remaclus AESSELOOS (neef van Leonardus, 33 jaar, werkman aan den ijzeren weg), Theophile ROELANTS (26 jaar, werkman aan den ijzeren weg), Auguste PEETERS

(schoonbroer van Maria, 31 jaar, bediende aan de ijzeren weg), Apollinaris RUELL (oom van Leonardus, 55 jaar, landbouwer) met de 18-jarige

9 Maria Anastasia ROELANTS, geboren op 02-11-1886 te Neervelp, overleden.

generatie V (16) Jan Baptist GODEFRIDIS, landbouwer, geboren op 08-08-1856 te Neervelp, overleden. Gehuwd op 24-jarige leeftijd op 26-01-1881 te Neervelp (getuige(n): Franciscus DARDA (25j, dienstknecht, woont in Opvelp), Ludovicus COLLIN (23j, broer van Josepha, landbouwer, woont in Neervelp), Alphonsius COLLIN (26j, broer van Josepha, landbouwer, woont in Neervelp) en Joannes Carolus MERTENS (34j, schoonbroer van Jan, landbouwer, woont in Bierbeek)), gehuwd voor de kerk op 26-01-1881 te Neervelp met de 24-jarige

17 Josepha Pelagia COLLIN, landbouwster, geboren op 09-06-1856 te Neervelp, overlede

generatie VI (32) Philippus GODEFRIDIS, landbouwer, geboren op 04-11-1813 te Neervelp, overleden. Gehuwd op 30-jarige leeftijd op 06-01-1844 te Bierbeek (getuige(n): Joannes Philippus PETTENS (30 jaar, landbouwer, woonde in Bierbeek), Petrus DEVYVER (29 jaar, landbouwer, woonde in Bierbeek), Joannes Baptista BASEL (30 jaar, landbouwer, woonde in Bierbeek), Antonius ROELANS (32 jaar, veldwachter, woonde in Bierbeek)) met de 27-jarige **33** Maria Elisabeth DEVEYVER, dienstmeid, geboren op 08-03-1816 te Bierbeek, overleden.

generatie VII (64) Jean François GODEFRIDI, gedoopt op 16-12-1780 te Hoegaarden (Hoksem), overleden op 20-10-1843 te Neervelp op 62-jarige leeftijd. Gehuwd op 32-jarige leeftijd op 14-01-1813 te Verrijck (getuige(n): Henri RAHIER (34j, landbouwer, woonde in Verrijck), Joseph SCHEYNS (38j, landbouwer, woonde in Verrijck), Egide VANDENHOECK (50j, herbergier, woonde in Verrijck) *en Philippe GODDEFRIIDI (22j, broer van Jean, dagloner, woonde in Hoegaarden)* met de 25-jarige

65 Marie Lucie HUENS, gedoopt op 30-10-1787 te Neervelp, overleden op 15-11-1852 te Neervelp op 65-jarige leeftijd.

generatie VIII (128) Jean François GODDEFRIIDI, landbouwer, gedoopt op 25-03-1739 te Hoegaarden, overleden op 07-05-1816 te Hoksem op 77-jarige leeftijd. Gehuwd voor de kerk circa 1777 met

129 Marie Agnès BUYSMANS, geboren op 22-08-1748 en te Kuntich, overleden.

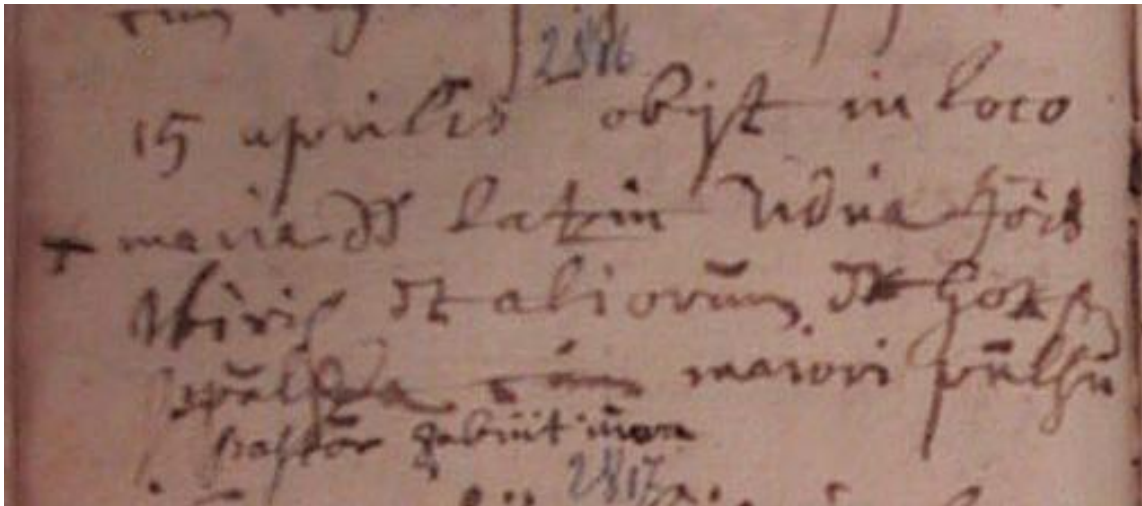
generatie IX (256) Jean Baptiste GODEFRIDI, gedoopt op 21-03-1698 te Hoegaarden, overleden op 14-01-1776 te Hoegaarden op 77-jarige leeftijd. Gehuwd voor de kerk op 24-jarige leeftijd op 09-02-1723 te Hoegaarden met

257 Joanna Catherine TITS, geboren voor 1708, overleden op 29-09-1748 te Hoegaarden

generatie X (512) Joannes Baptista GODEFRIDI, geboren voor 1683, overleden op 29-11-1720 te Hoegaarden. Gehuwd voor de kerk op 30-06-1697 te Goetsenhoven (getuige(n): Henri KERSTENS en Pierre GODTS) met de 24-jarige

513 Marie De Latin, geboren op 26-03-1673 te Goetsenhoven, gedoopt op 23-03-1673 te Goetsenhoven (getuige(n): Joannes JOOS en Anna PLUM), overleden op 15-04-1737⁴⁴ te Hoegaarden op 64-jarige leeftijd.

⁴⁴ Marie (de) Latin overleed op 15 april en niet 15 augustus zoals in de kwartierstaat vermeld en ze werd normaal gezien op het kerkhof te Hoegaarden-centrum rond de Sint-Gorgonius kerk begraven; Hoksem was een gehucht van Hoegaarden onder de jurisdictie van de pastoor van Hoegaarden.

nr. 2816

15 aprilis obiit in loco
marie de latin vidua Jois
Wirix et aliorum ex hoxem
sepulta cum maiori pulsu
pastor habuit iura

op 15 april overleed in Hoegaarden centrum
Marie De Latin, weduwe van Joannis
Wirix en van nog andere, zij was van Hoksem;
ze werd begraven met groot klokkengelui
de pastoor kreeg waar hij recht op had

Wie helpt verder met generatie XI (1024): waar werd Jean Baptist Godefridi geboren en wie waren zijn ouders?

Belangrijke mededeling voor wie ingetekend heeft op het boek over Mariadal en de zusters

**Zusters van de Vereniging met het H. Hart
Klein Overlaar 3
3320 Hoegaarden.**

Beste,

U hebt ingetekend voor het boek "200 jaar zorg voor mens en milieu.

200 jaar Zusters van de vereniging met het H. Hart in Mariadal 1820 - 2020"
geschreven door historicus Maurice Dodion en Wasily Pedjko.

Wij danken u voor uw inschrijving en voor uw interesse.

De boekvoorstelling was gepland op 6 september 2020.

**Maar al vrij snel hebben we - wegens de corona problemen - moeten beslissen deze
samenkomst uit te stellen, waarschijnlijk tot voorjaar 2021. Het is moeilijk nu reeds een
datum te voorzien.**

Ook de realisatie van het boek heeft wat vertraging opgelopen.

**We willen u hiervan op de hoogte brengen en u verzekeren dat we u tijdig laten weten
wanneer het boek klaar is en wanneer de voorstelling kan gebeuren.**

**Wij hopen dat u hiervoor begrip kunt opbrengen en groeten u van harte,
namens de Zusters en de Heemkring Hoegaards Erfgoed,**

Zr. Johanna.

Retouradres
Chris Michel
Houtmarkt 4
3320 Hoegaarden

Driemaandelijks tijdschrift PB06142
september, oktober, november 2020
Afgiftekantoor 9550 HERZELE

**De Regentiedag gaat door op zaterdag 10 oktober 2020 om 14 uur
en staat in het teken van de aangebrachte wapenschilden op de Paradijshoeve**

Afspraak op de binnenkoer van de Paradijshoeve (Houtmarkt 4, Hoegaarden)

Wegens de coronamaatregelen is er geen maaltijd voorzien
maar gastheer Chris Michel biedt de feestdrank aan

Bij slecht weer gaat de voorstelling door in de schuur van de hoeve of in de kerk

p r o g r a m m a

Belichting van de oorsprong van de schilden van de 5 gilden

Uitleg over de studiebeursstichtingen Henricus Peeters en het wapenschild

Huldiging van kunstenaars Stephanie Coenen

**Al onze leden en lezers zijn hiermee uitgenodigd om samen met de hoofdraad van de
Confrérie deze feestelijke gebeurtenis bij te wonen**

Het college van burgemeester en schepenen en de leden van de gemeenteraad evenals de
bestuursleden van de Hoegaardse Heemkring vzw zijn uitgenodigd en van harte welkom